

страху тощо) у творах розкривається трагічна доля українського народу.

1. Аникин В. Теория фольклора. Курс лекций. — М., 2004. — С. 30–33.
2. Блонский П. Память и мышление. — М., 1979.
3. Валльер П. Традиция // Личность и традиция: Аверенские чтения. — К., 2005. — С. 159–203.
4. Кирчів Р. Трагедія голодомору у фольклорному відображенні // Відлуння голодомору і геноциду 1932–1933: Етнокультурні наслідки голодомору в Україні. — Л., 2005. — С. 41–64.

5. Лихачев Д. Поэтика древнерусской литературы. — М., 1979. — 3-е изд.
6. Луньо Є. Яворівщина в національно-визвольній боротьбі. — Л., 2005.
7. Українці про голод 1932-1933 / Фольклорні записи Василя Сокола. — Л., 2003.
8. Фролова К. Естетичний аспект фольклорної пам'яті // Збірник наукових праць. — Дніпропетровськ, 1997. — С. 3–11.
9. Чистов К. Народные традиции и фольклор. — Ленинград, 1986.

The article brings exposure of verbal and non-verbal traditions as well as mentality being the code of folklore memory with stereotypes of situations represented in works about famine.

ТРАГІЧНІ РОКОВИНИ

Наталія СУХОДОЛЬСЬКА

Сумні, трагічні 75-і роковини голоду-геноциду української нації. Майже 55 років у СРСР ці події замовчувалися під страхом заслання, а то й розстрілу. Пошепки страшна правда передавалась дітям від батьків і дідів. Та 20 років потому крига скресла. Спершу тихо, а згодом все голосніше почали говорити в Україні про голодомор. Вперше офіційно про голод 1932–1933 рр. в Україні було сказано наприкінці 1987 р. Тоді, як на заході проблему голодомору почали досліджувати з 30-х років, практично, з часу виникнення цієї трагедії.

До 55-х роковин голоду у Вашингтоні було надруковано матеріали Комісії США, підготовлені під керівництвом доктора історії Джеймса Мейса, котрого вдячна Україна ніколи не забуде. Комісія дійшла висновку, що голодомор 30-х років був наслідком жорсткого й навмисного намагання зламати дух і волю українського народу.

Згідно з відкритими архівними документами, 2 грудня 1927 року на XV з'їзді ВКП(б) було визначено програму голодомору 1932–1933 рр. (започатковану Леніним у 1921 р.) та окреслено її завдання, що мало привести до поступового знищення українського селянства, яке чинило опір окупаційній владі. Завдання

були такі: перестріляти або заслати до концтаборів усе українське національне духовенство (виконано у 1927–1931 рр.), знищити українську еліту (виконано в 1929–1930 рр. — процес СВУ: 120 тис. знищено, а решту примусили замовкнути під страхом репресій), розорити, перестріляти, вислати найкращих хліборобів (розкуркулення та депортації виконано 1929–1931 рр.), позбавити селян засобів до існування (загнали до колгоспів 1929–1931 рр.).

Безпосередніми організаторами голодомору дослідники називають надзвичайні хлібозаготівельні комісії, створені протокольним рішенням Політбюро ЦК ВКП(б) від 22 жовтня 1932 року, які почали діяти в головних хліборобних районах, що переважно населяли українці: в Україні під керівництвом голови Раднаркому В. Молотова, на Північному Кавказі (Кубань) — секретаря ЦК ВКП(б) Л. Кагановича, у Поволжі — секретаря ЦК ВКП(б) — П. Постишева. Результатом діяльності цих «вождів» став голод у всіх перелічених районах.

18 листопада 1932 була видана постанова ЦК КП(б) щодо посилення хлібозаготівель. У кого не було зерна, у вигляді штрафу за борг забирали інші продукти (навіть печений хліб).

6 грудня 1932 року з'явилася постанова Раднаркому УРСР і ЦК КП(б) У «Про занесення на «чорну дошку» сіл, які злісно саботують хлібозаготівлі». Спочатку це було 6 сіл, а потім — 85 районів України. Заходи були такими:

1. негайно припинити довіз товарів, цілком припинити кооперативну і державну торгівлю на місці і вивезти з відповідних кооперативних і державних крамниць всі наявні товари.
2. Цілком заборонити колгоспну торгівлю як для колгоспників, так і для одноосібників.
3. Припинити всіляке кредитування, провести дотермінове стягнення кредитів та інших фінансових зобов'язань.

Над багатьма українськими селами затріпотіли чорні прапори, вказуючи, що в них всі вимерли, не залишилося жодної живої людини.

Цілеспрямовано антиукраїнський характер політики терору за національною ознакою закарбувала злочинна постанова ЦК ВКП(б) і РНК СРСР від 14 грудня 1932 року «Про хлібозаготівлі на Україні, Північному Кавказі та у Західній області»: «Виселити в найкоротший термін у північні області СРСР із станиці Полтавської (Північний Кавказ) як найбільш контрреволюційної усіх жителів, і заселити цю станицю сумлінними колгоспниками-червоноармійцями, які працюють в умовах малоземелля та на непридатних землях в інших краях, передавши їм усі землі й озимі посіви, будівлі, реманент і худобу виселених».

Ліквідація селянства розгорталася у всесоюзному масштабі і доповнювалася новітнім рабством у формі паспортизації відповідно до постанови ЦВК та РНК СРСР «Про встановлення єдиної паспортної системи Союзу СРСР та обов'язкову прописку паспортів» від 27 грудня 1932 року. Колгоспники не одержали права отримувати паспорти, отже й пересуватися по країні. На українських залізницях чатували патрулі, а навколо сіл діяли заслонні загони військ НКВС. Помирати треба було у своєму селі.

Особливу увагу радянське керівництво звертало на остаточне зруйнування козацтва, витвореного століттями способом його життя, традиційності та автономності. Козаки мали стати радянськими колгоспниками. Тих, хто виявляв незгоду, Л. Каганович вважав «контрреволюціонерами». Наприкінці 1932 — на початку 1933 рр. Північно-Кавказький крайком партії реалізував усі настанови Кагановича. З чотирьох кубанських станиць, занесених на «чорну дошку» (Полтавської, Медведовської, Урупської, Уманської), вислали у північні райони країни 51 600 осіб, з інших станиць — не менш ніж 10 000. Було заарештовано і кинуте до в'язниць близько 100 000 осіб (з них 26 000 вивезли). Саме геноцид нащадків Війська Низового Запорозького на Кубані — носія звитяжної слави українського селянства був метою організаторів голодомору 1932–1933 рр. у цьому регіоні.

Недаремно голова Реввійськскради РСФФР Л. Троцький, ще у 1919 році повчав пропагандистів-агітаторів, яких заслали на Україну: «...Ні для кого не секрет, що не Денікін змусив залишити нас межі України, а грандіозне повстання, яке підняло проти нас українське сите селянство. Комуна, надзвичайку, продовольчі загони, комісарів-євреїв зненавидів український селянин до глибини душі. В ньому прокинувся вільний дух запорізького козацтва і гайдамаків, який спав сотні літ. Це страшний дух, який кипить, як сам грізний Дніпро на своїх порогах, і змушує українців творити чудеса хоробрості. Це той самий дух вільності, який давав українцям нелюдську силу упродовж сотень років воювати проти своїх гнобителів... Лише безмежна довірливість і поступливість, а також неусвідомлення необхідності постійної міцної злютованості всіх членів держави не тільки на період війни кожного разу зводили нанівець завоювання українців... Пам'ятайте також, що так чи інакше, а нам необхідно повернути Україну Росії. Без України нема Росії. Без українського вугілля, заліза, руди, хліба, Чорного моря Росія існувати не

може: вона задихнеться, а з нею і радянська влада...» Це слова лютого ворога України.

Комуно-більшовицька влада досягла мети: голодом було замучено більш як 10 млн. осіб. Проте і по сьогодні це масове вбивство людей не одержало відповідного осуду, не визнано геноцидом міжнародними інституціями (у т. ч. ООН). Переважна більшість народів світу просто не знає страшної правди, про те, що було скоєно з українцями у 30-х роках. На сьогодні голодомор 1932–1933 рр. визнано геноцидом українського народу урядами Австралії, Аргентини, Грузії, Естонії, Іспанії, Італії, Канади, Литви, Перу, Польщі, США, Угорщини. Згідно зі ст. 2 Конвенції ООН від 9 грудня 1948 року «Про попередження злочину геноциду і покарання за нього», геноцид — це дії, скоєні з наміром знищити повністю або частково яку-небудь національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку». Саме це й було вчинено проти українців у 1932–1933 роках, і про це треба нести правду народам світу.

Сьогодні в Україні до голоду-геноциду ставляться по-різному. Всі без винятку знають, що страшний штучний голод був. В Україні немає жодної української родини, де б не було померлих від геноциду 1932–1933 рр. Ті, що належать до комуністів, кажуть, що голод був, але спричинений він погодними умовами. Є такі люди, що бояться й згадувати про ці події, — так глибоко сидить в них страх, закладений радянською каральною владою; є й байдужі. Проте більшість поділяє думку, що голод 1932–1933 рр. був штучним і спрямованим на знищення українства, перш за все, українського селянства: волелюбного і працелюбного.

Під тиском громадськості в середині країни, діаспори, міжнародних організацій, за вимогою Президента В. Ющенка Верховна Рада України нарешті прийняла «Закон України № 376 про голодомор 1932–1933 років в Ук-

раїні», підписаний Президентом 28 листопада 2006 року. До цього доклала багато зусиль Асоціація дослідників голодоморів в Україні на чолі з відомим правозахисником, Героєм України Левком Лук'яненком. До складу Ради Асоціації ввійшли відомі вчені-історики, вчені інших галузей науки, свідки голоду, представники громадськості: С. Білоконь, Б. Гнатюк, С. Вакулшшш, О. Веселова, Н. Вітровчак, М. Коць, В. Марочко, Д. Мейс (передчасно пішов з життя), Р. Морозовський, П. Оробченко, Б. Скробут, Л. Стасів, М. Сядристий, В. Улянич, О. Ушинський та інші.

Асоціація існує з 1992 року. Вона проводить широку просвітницьку діяльність: активісти читають лекції, розповсюджують книжки й брошури (за 15 років — близько 100 тис. примірників), організують документальні та художні виставки, виступають на радіо і телебаченні. Асоціація видала понад 20 книжок архівних документів і свідчень. Практично всі видання Асоціації були сплачені американцем українського походження Маріаном Коцем. Ці книжки також надано у бібліотеки, дослідникам, фахівцям, історикам, зацікавленим особам.

Головним завданням Асоціації є створення і публікація Книг Пам'яті, документальних видань, увічнення пам'яті жертв голоду. Невинні жертви голоду-геноциду в Україні ще належно не пошановані. У Києві на Михайлівський площі стоїть скромний знак на честь 10 мільйонів дітей, жінок, чоловіків, старих людей, замучених голодом. А треба, щоб був монумент, до якого б йшли люди і тепер, і через сотні років. Пора побудувати меморіал, який нагадував би про всі кола пекла, через які пройшов український народ. Відкрити всю правду собі і показати її наочно нащадкам, щоб на цій землі і в цілому світі не могло повторитися те, що скоїла з Україною більшовицька сатанинська влада.

The article is dedicated to the memory of famine in Ukraine. The author gives snippets of this event and tells the readers about association of famine researches in Ukraine.